List 16. **NOVICE** Tečaj LVII.

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. aprila 1899.

Politiški oddelek.

Deželni zbor kranjski.

8 seja, dne 11. aprila.

V tej seji so bili podani trije samostalni predlogi:

Povše je predlagal, naj se vlada pozove, da uveljavi s § 14. zakonski načrt o znižanju prepisnih pristojbin pri kmetskih posestvih, in naj se ta zakon ozira na razmerje dejanske vrednosti prevzetega posestva po odbitih dolgovih in vknjiženih drugih obveznostih.

Pfeifer je predlagal, naj posreduje dež. odbor pri centralni kontigentni komisiji za obrtni davek, da se bo pri razdelitvi prebitkov ozir jemal na Kranjsko, zlasti na Dolenjsko.

Hribar je predlagal, da se vzdrži ravnoresje v budgetu in omogoči intenzivnejše delovanje v interesu deželne kulture, ustanovi se kranjski deželni zaklad za melijoracije in javna dela.

O proračunu učiteljskega pokojninskega zaklada je poročal Višnikar. Proračun, ki se je odobril, izkazuje potrebščine 36.536 gld. in pokritja 13.818 gld. Zajedno so se dovolile pokojnine oziroma miloščine in vzgojnine: L. Pega 400 gld., Fr. Češniku 300., I. Dolinarju 500 gld., vdovi F. Kokalj 360 gld. in njenim trem hčeram po 60 gld., vdovi M. Koller 240 gld. in nje sinu 60 gld., vdovi L. Cepin 240 gld. in nje hčeri 60 gld., vdovi F. Simončič 100 gld., siroti M. Praprotnik 120 gld., vdovi M. Pock 120 gld., M. Hitiju 240 gld., siroti M. Sadaj 60 gld., vdovi M. Novak 60 gld., siroti I. Vranjčič 60 gld., vdovi H. Čuk 100 gld., vdovi K. Kočevar 100 gld.

Odobril se je računski sklep dež. zaklada za l. 1897, kateri se je prekoračil za 44.224 gld. (Poroč. Hribar).

Prošnja mlekarske zadruge v Jablanci za podporo se je odstopila dež. odboru, kakor prošnja za podporo za popravo po račenski dolini. (Poroč. Modic)

O ustanovitvi posredovalnih uradov in dotičnem poročilu dež. odbora je poročal Povše. Poročilo je bilo po daljši razpravi vzeto na znanje.

Po poročilu dr. Tavčarja je zbornica sprejela samostalni predlog Hribarjev, naj vlada do l. 1904. podaljša za Ljubljano povodom potresa dovoljene davčne vlajšave za stavbna dela, in odkazala prošnjo slov. učiteljskega društva glede uredbe učiteljskih pravnih razmer dež. odboru v posvetovanje in poročanje.

9. seja, dne 14. aprila.

Vsled peticije čebelarskega društva se je naročilo dež. odboru, da poizveduje glede zakona zastran razširjanja čebelne gnilobe. (Poroč. Povše.)

Po poročilu dr. Tavčarja se je sklenilo, prlporočiti vladi podržavljenje okrajne ceste Luža Štrekljevec-Črnomelj in dež. ceste Črnomelj-Vinica.

Prošnja, da bi dežela prevzela krško-meščansko šolo, se je odstopila dež. odboru, da poizveduje glede finančnih posledic prevzetja. (Poroč. Jelovšek.)

Letnega poročila § 6. „občila“, o katerem se je vnela kratka razprava, se je odobril. (Poroč. Jelovšek.)

Računski sklep kmetijške šole na Grmu, ki kaže, da je bil na 1768 gld. preračunjeni primankljaj za 405 gld. manjši, se je odobril. (Poroč. Langer)

Računski sklep prisilne delavnice za l. 1897 se je odobril. Umir. pazniku Vrančiču se je dovolila miloščina 90 gld., pazniku Štrukliju 300 gld.i in vdovi Fr. Tomazin pa 100 gld. (Poroč. grof Barbo.)

Odobril se je tudi proračun prisilne delavnice, ki izkazuje potrebščine 100.098 gld., prokritja pa 94.586 gld. (Poroč. grof Barbo.)

Občinska cesta od vasi Kremplje čez Lahovo in Ravnik se je uvrstila mej okrajne ceste. (Poroč. Jelovšek) in iste tako občinska cesta od Brinja na Bukovje in Gorenje. (Poroč. Božič)

Prošnja V. Kraševča v Št. Petru glede obč. zakona se je odklonila, prošnja posestnikov iz Jakovce pri Vrabčah

se je odstopila dež. odboru, da še letos izdela. načrt za vodovod. (Poroč. Božič.)

Posl. Pfeifer je utemeljeval svoj samostalni predlog glede prebitkov osebnega dohodninskega davka.

Mariji Androjni se je dovolila za tri leta miloščina mesečnih 10 gld., Elizabetni otroški bolnici v Ljubljani podpora po 300 gld., za tri leta. Prošnja vasi Leše pri Mošnjah za podporo za napravo brizgalne se je odstopila dež. odboru. (Poroč. Murnik.)

Prošnja posestnikov iz Starega apna pri Vel. Lipljenih za znižanje stroškov povodom delitve njih skupnega zemljišča, o kateri je poročal dr. Papež, se je na predlog dr. Tavčarja odklonila.

Frančiški Jalen je bila dovoljena miloščina po 8 gld. na mesec od 1. maja letos. (Poroč. Murnik.)

Na prošnjo županstev ob kamniški Bistrici se je naročilo dež. odboru, da se čim prej dogovorno z vlado loti uravnave Bistrice in poskrbi, da se odstrani pesek, ki se je nabral pri izlivu Bistrice v Savo. (Poroč. baron Rechbach.)

Prošnja za razdelitev občine Vodice se je odstopila dež. odboru (Poroč. baron Rechbach.)

Letnega poročila §§ 4. „Deželne podpore.“ (Poroč. Ažman), § 7. A. „Deželna prisilna delavnica“ in B. „Deželni dobrodelni zavodi“ (Poroč. Grasseli so se odobrili.)

Poroč. Grasselli je najprej primerjal statistične izkaze o deželnih dobrodelnih zavodih glede 1897. leta z onimi glede 1896. leta, konštatoval vobče ugodne razmere in potem gledé bolnice (brez porodišnice, blaznice in hiralnice) navél nekatere jako zanimljive številke iz desetletne dobe 1888—1897. Število vskrbovancev (bolnikov) v bolnici se je v ti dobi skoro podvojilo; leta 1888. je bilo namreč v bolnici, namreč na medicinskem, kirurgičnem. sifilitsko-dermatološkem, oftalmološkem, ginekološkem infekcijskem in opazovalnem oddelku oskrbovalnih 3661, leta 1897. pa 6031 bolnikov. Trošek za hrano in postrežbo teh bolnikov je znašal 1888. leta 37.100 gld. 1897. leta pa 51.723 gld. Leta 1888. se je deželi povrnilo teh troškov 9761 gld., leta 1897 pa 42 823 gld., tako da je torej dežela 1897. leta trošku za postrežbo in hrano v bolnici prispevala le 8600 gld. Z ozirom na ta jako povoljni vspeh je poročevalec izjavil, da gre vsa čast bolničnemu upraviteljstvu in deželnemu odboru za skrb, da se je na korist deželnih financ izterjal tako znaten znesek bolničnih troškov. Glede troškov za kranjske bolnike v tujih bolnicah je poročevalec naglašal, da so se ti troški 1897. leta spet pomnožili. Oskrbovanih je bilo to leto v tujih bolnicah sicer le 5 Kranjcev več kakor 1896. leta, a povračila oskrbnih troškov tujim bolnicam so 1897. leta vendar poskočila za 2777 gld. Še posebe pa je poročevalec opozarjal na tržaško bolnico, kjer kranjsko deželo njeni bolniki največ stanejo, vsak bolnik 92 krajcarjev na dan, in kjer se ti bolniki najdalje v ti bolnični oskrbi zahajajo, namreč vsak bolnik dobrih 31 dni. Končno je poročevalec še predlagal, da deželni zbor pritrdi deželnemu odboru gledé dogovora c. kr. vlade z Bolgarijo in Anglijo o vzajemnem brezplačnem bolničnem oskrbovanji, oziroma neimovitih bolnikov, kar se tiče dogovora z Anglijo — samo neimovitih umobolnih.

Politični pregled.

O konferenci za razoroženje. — „Nov. Vremja“ pišejo o bodočih uspehih te konference jako trezno ter si nikakor ne delajo preveč upanja. „N. V.“ menijo, da bode že prav lep uspeh, ako se določi vsaj začasno, da se vojske in ladijevja več ne večajo. Da bi se pa na konferenci ustvarilo mirovno sodišče, ni verjetno. Popolno razoroženje Evrope in vsega omikanega sveta je nesmiselno, ter nemogoče. Papež se nadeja, da se sklenejo na konferenci v Haagu mirovna sodišča, katerih člen bi bil seveda tudi vsak papež S tem bi se ugled papeštva jako dvignil, saj bi se pripoznala s tem suvereniteta papeža, ki se dandanes sicer oficijalno priznava, a ki nima v praksi nobene veljave.

Nemško-nacijonalna konferenca zaupnih mož. — Zadovoljnost, katero izraža nemško-opozicijonalno časopisje zaradi uspeha nedeljske konference, je jako skromna. Poleg najboljših nad se oglašajo tudi resni dvomi o tem, ali se posreči podkomiteju, ustvariti vse opozicijonalne Nemce združujoč in zadovoljevajoč program. Izražajo pa se tudi nesoglasja mej posameznimi opozicijonalnimi strankami. Neko glasilo nemške ljudske stranke piše, da so bili na tej konferenci radikalci na vsej progi tepeni. Celo s svojo zahtevo, naj ostane skupni nemški program tajen, so padli radikalci v vodo. „Deut. Ztg.“ piše, da se je nadejati, da bode program do sredi maja izgotovljen ter zavrača neumni strah, da bi mogla vlada izpolniti nekaj nemških zahtev. Tega si Nemci le želé ne pa bojé, kajti njihovo geslo ne more biti. „Vse ali nič“. Pač pa se bodo potem prav z isto vnemo potezali še za izpolnitev nadaljnih svojih želja. Jako pesimističen je „Deut. Volksblatt“, ki se za podkomite ne more navdušiti. V avstrijskem parlamentarnem življenji so se namreč ljudje navadili voliti pododseke le s tem namenom, da se kaj zavleče ali celo pokoplje. Tudi dvomi antisemitsko glasilo, da bi se doseglo sporazumljenje glede raznih diferenc v posameznih referatih, kaj lažje v pododseku kot v plenarni konferenci. Sploh ni mnogo upanja, da se program kmalu dovrši, ker ima pododsek svojo prvo sejo šele koncem tega meseca. Kakor znano so radikalci sploh proti kakemu programu, ker jim obstrukcija zadošča kot program svojega prepričanja, ter se izraža vse njihovo stremljenje v jedini želji, doseči strogo nemško vlado.

Ministerska kriza na Grškem je že rešena. Načelstvo novega kabineta je prevzel definitivno vodja Trikupistov Teotokis, o katerem se je spočetka trdilo, da ima največ upanja na zmago. Zbral je okolu sebe kajpada samo somišljenike ter razdelil posamne portfelje sledečim možem. Simopulos fimance Atos Romanos zunanje zadeve, polkovnik Knumduros vojno, Buduris mornarico, Karopaolos pravosodje in Ephtaxias bogočastje in nauk. Min. predsednik si je pridržal portfelj za notranje zadeve. Novi možje so m. petek zaprisegli in so se v soboto takoj predstavili poslanski zbornici. Listi poročajo, da bo nova vlada predložila načrt, s katerim se bo vojaškim častnikom prepovedalo potegovati se za poslaniške mandate za državni zbor, in predlagal novo razdelitev kraljestva ter osnovo drž. policije. To je toraj nekako njen poseben program, ki jo bo pa najbriže strmoglavil še preje, nego je bilo običajno dosedaj pri grških ministerstvih.

Ministerska kriza v Rumuniji. — Načelnik rumunskega liberalnega kabineta Sturdza je 12. t. m. podal kralju ostavko, katera sedaj sicer še ni vsprejeta, toda ministerstvo

bo šlo, čim dobi kralj kake druge vsaj približno toliko sposobne može. Povod navstali krizi v rumunski vladi je prav za prav ogerski nekdanji ministerski predsednik baron Banffy, ki je v neki, še le pred kratkim odkriti in objavljeni brošuri na nek način razžalil rumunski narod na Ogerskem in vsled tega pa tudi v domovini. Min. predsednik Sturdza najbrže pravočasno ni storil potrebnih korakov in morda tudi ni mogel ali hotel pokazati potrebne enerižje, kar mu pa sedaj radikalni elementi štejejo v največje zlo. V listih in na zborovanjih jeli so ga ljuto napadati in naravnost zahtevati, naj se čim preje umakne. Priredili so minoli teden tudi velik protestni shod in potem demonstrativni obhod, katerega sta pa policija in vojaštvo razpršila. Pri tej priliki je prišlo do krvavega pretepa mej vojaštvom in demonstranti. V takih razmerah se Sturdza ni mogel več vzdržati ter je demisijoniral. Sploh pa so ti dogodki le neki povod izbruhom, ki se pojavijo vselej, kadar se kaki kliki jame dozdevati, da je to ali ono ministerstvo že dovolj časa na ministerskem sedežu Tako je bilo tudi sedaj. Gotovih elementov se je polastilo hrepenenje po ministerskih stolcih, in ministerstvo mora iti. Na Rumunskem spreminjajo sicer le osebe in nikoli sistema, a to pogostoma.

O pogajanjih mej vlado in italijanskimi poslanci, ki so bila, kakor znano, popolno brezvspešna, poroča neki dunajski list iz kroga italijanskih poslancev sledeče: Ako ravno poroča neki dunajski oficijozni list, da so se tikali dogovori mej posl. dr. Kathreinom in zastopniki italijanskih poslancev le nekaterih neobveznih vprašanj, in da vlada s temi dogovori ni bila v prav nikaki dotiki, je vendar resnično, da je dr. K. v sporazumu z grofom Thunom in baronom Dipaulijem nastopal kot posredovalec ter razodel vladne nasvete glede avtonomije južnih Tirol, da na ta način pregovori italijanske poslance za vstop v dež. zbor. Prvi poskus pa se je popolno izjalovil, ker italijanski del ni bil zadovoljen z vladnimi predlogi. Tako je toraj prišlo, da se je pričelo deželnozborsko zasedanje brez italijanske manjšine in se bo najbrže tudi izvršilo brez nje Pričela so se baje nova pogajanja v Tridentu, in je dr. K. poskusil z novimi sredstvi, toda nade na kak vspeh je izredno malo.

Samoaško vprašanje se kaže vedno bolj zamotano po zopetnem vstoličenju „kralja". Tam se je sicer sodilo, da bo sedaj zavladal mir, in da bodo združene velesile preprečile vsak boj mej obema domačima rodovoma Toda 1. t. m. se je bil zopet krvav boj na neki nemški plantaži v bližini mesta Apie, v katerem boju je padlo več angleških in ameriških mornarjev, mej temi nekaj častnikov. Mataafovi somišljeniki so ogorčeni padli po njih Toda ves dogodek ima pa še drug pomen Boj je vodil in prebivalstvo nahujskal lastnik nemške plantaže, rodom Nemec. Skoro gotovo pa je, da je ta mož postopal sporazumno z nemškim zastopnikom admiralom Kautzom, o katerem je nemški zastopnik Holleben v Washingtonu sam priznal, da je njegovo postopanje prvič razžaljivo, drugič nezakonito in tretjič škoduje nemškim trgovinskim interesom Admiral Kautz je bil torej že v drugič začetnik in prouzročitelj nemirov in je torej umevno, da se s tem dogovori glede rešitve te zadeve znatno ovirani. Pa tudi nemška vlada sama je pri tem mnogo zakrivila, ker ni takoj spočetka stopila na prste svojemu proti njenim interesom delujočemu zastopniku. Morda je hotela z lepa poravnati preporno zadevo ali pa vedoma provzročiti razpor mej ostalima državima.

Raspust štirih nemško-nacijonalnih društev. — Vlada se je vendar nekoliko ojunačila ter stopila na prste nemško-nacijonalnim elementom s tem, da jim je razpustila štiri dunajska društva, ki so bila po svojem delovanju skrajno sovražna cerkvi, državi in slovanstvu. To dokazuje že ime poslanca Wolfa, ki je načeloval društvu nemških nacijonalcev v Avstriji in bil v najožji dotiki tudi z ostalimi društvi. Kajpada je vsled tega razpusta nepopisen krik v liberalno-židovskem taboru in pritožbe na ministerstvo proti najnovejšemu, kajpada po vsem upravičenemu ukrepu dolenjeavstrijskega namestnika bodo kar trunoma prihajale iz vseh pristnonemških kotov. Upanje pa je, da bo osrednja vlada odločno in jasno odgovorila prusaškim kričačem jim v bodoče le še ostreje gledala na prst, ker le na ta način je mogoče vsaj deloma omejiti skrajno predrzne nastope se cerkvi in državi sovražne klike.

Obrtnija.

Za našo obrtnost.

(Obrtno-politična premišljevanja).

II.

Naši produktivni srednji stanovi pa niso zapleteni samo v borbo s kapitalističnimi veleindustrijalci in različnimi petičnimi špekulanti, ampak se imajo baviti tudi z vzorno organizovano socijalnodemokracijo, katera z vso odkritosrčnostjo oznanja, da morajo produktivni srednji stanovi vsi propasti, da jim je to sojeno, ker zanje ni prostora v svetovnem gospodarstvu, kakor se zdaj razvija, da izginejo, ker je to prirodna posledica novodobnega razvoja produkcije, katera — po njihovem mnenju — z železno doslednostjo sili na to, da pogoltne kapitalistična veleprodukcija vse srednje stanove ter tako pripravi tla socijalnodemokratični državi.

Ti boji naših srednjih stanov za obstanek so v sedanji, za vso bodočnost našo tako znameniti dobi velicega pomena za ves narod.

Mi stojimo na stališči, da je pri socijalnem položaju našega naroda in prebivalstva cele dežele ohranitev samostojnega, gospodarsko neodvisnega kmeta in rokodelca največje občne važnosti, in da bi proletarizacija teh stanov prouzročila najhujše in najnevarnejše gospodarske in socijalne krize. In ker bi imele te krize sedaj še nedogledne posledice, smatramo za svojo prvo in najsvetejšo dolžnost, da v odvrnitev te nevarnosti zberemo in združimo vse sile.

Z malodušnostjo, brezbrižnostjo in odjenjevanjem, kakor tudi z domačimi prepiri koristimo samo svojim nasprotnikom, podpiramo njihova prizadevanja in pospešujemo njegovo zmago nad nami.

Starodavni naši sovražniki vedo prav dobro, da beraški narod, da narod, kareri v današnjih časih gospodarski samo životari, nima ne moči in ne politične veljave. Zato se ti naši sovražniki tudi tako strastno trudijo, da zadržujejo in ovirajo naš gospodarski razvoj. Naši nasprotniki prav nič ne prikrivajo svojega upanja, da velikanska moč modernega kapitalizma razbije sedanje sredne stanove, da jih gospodarski podjarmi in ugonobi, in da bode s to krizo v kmetskem in v srednjem stanu uničena za vedno naša gospodarska moč in neodvisnost in zajedno v tem naša politična moč.

Kdo po tem še ne uvidi, kolika nevarnost grozi celemu narodu, kakor tudi posameznim stanovom od tod,

*

da se umetno vzbujajo in poostrujejo nasprotja mej posamičnimi sloji v narodu samem, zlasti pa še mej posamičnimi panogami narodne produkcije?

Nikdar in nekoli ne pozabimo, da smo maloštevilen narod, in da mnogobrojni in gospodarsko trdni naši sovražniki niso bili še nikdar pripravljeni na tako ljuto bojevanje proti nam kakor prav dandanes.

Spominjamo se pri tej priliki besed, katere je ruski državnik, general Kanebars, izrekel svoj čas, govoreč z nekim slovanskim državnim poslancem o razmerah mej avstrijskimi Slovani. Zapomnite si, da bodo Slovani v Cislitvanski vedno samo toliko veljali, kolikor bodo imeli v glavah in v žepih.

Ves naš narod vidi v zdravem razvoju naših srednjih stanov zagotovljenje svoje gospodarske in politične sile, glavno jamstvo srečnejše bodočnosti, in zato zaslužijo prizadevanja naših kmetovalcev, obrtnikov in trgovcev ne le vroče simpatije, nego tudi najodločnejše podpore vsega naroda.

Zavarovanje za starost.

Leta 1897. se je v dež. zboru kranjskem sprožila misel, naj bi se ustanovila deželna preiskrbovalnica za starost. Dež. odbor je dobil nalog, da v ta namen stori primerne poizvedbe in priprave ter dež. zboru predloži svoje nasvete. Dež. zbor je v tej zadevi vprašal za mnenje zavarovalno tehniški urad v c. kr. ministerstvu za notranje stvari in veščaka dr. Gugenbauerja, profesorja na dun. vseučilišču. Ta je izdelal pravila za deželno starostno zavarovalnico dež. odboru, dal tudi potrebna pojasnila ter se pripeljal v predm. torek v Ljubljano, da pojasni to važno vprašanje. V sredo dopoludne se je na starem strelišču vršilo posvetovanje, h kateremu so bili povabljeni deželni poslanci in nekateri eksperti. Dež. odbornik Povše je poročal, kaj je dež. odbor doslej v tem vprašanju storil. Na to je profesor dr. G. obširno in jasno obrazložil namen in vredbo starostne zavarovalnice. Namen tega zavoda je, da bi bile v deželi kranjski rojene in stalno naseljene osebe v starosti ali onemoglosti po ceni preskrbljene, ne da bi morale vedno plačevati svoje prispevke. Vsak zavarovanec bi plačal, kedar in kolikor bi mogel, in vplačani svoti bi se določila dosmrtna renta, pa bi ne smela presegati 400 gld. Zavarovanje je torej namenjeno za nižje slojeve prebivalstva, katero bi si z razmerno neznatimi prihranki zagotovilo preskrbljenje za starost ali onemoglost. Ako bi kranjska dežela ne hotela sama ustanoviti take zavarovalnice, mogla bi stopiti v zvezo z Niže-Avstrijsko, katera že ima tako zavarovalnico; s časom bi mogla dežela sama ustanoviti tak zavod.

Poslanec Hribar naglaša, da je ideja sicer lepa, toda pri nas težko izvršljiva. Nikakor pa ne bi svetoval, da bi se za Kranjsko ustanovila podružnica niže-avstrijske zavarovalnice. Bolje bi že bilo, da jo dežela Kranjska sama ustanovi. Sicer pa skušnja pri zasebnih zavarovalnicah kaže, da se starostno zavarovanje ni obneslo. Mnoge zavarovalnice so že opustile to vrsto zavarovanja, ker so bili režijski troški preveliki. Če se torej kaj zgodi v tem oziru, naj se misli samo na dež. zavarovalnico. Dež. odbornik Povše meni, da bi naše ljudstvo kmalu dobilo zaupanje do starostne zavarovalnice, in tako bi dežela storila važen korak na narodno-gospodarskem in socijalnem polju. Profesor dr. G. odgovarja, da on priporoča niže-avstrijsko zavarovalnico le za ta slučaj, ako bi za sedaj ne kazalo ustanoviti samostojno deželno.

Eksperte gosp. Prosenc meni, da bi navzlic raznim neugodnim razmeram starostna zavarovalnica vendar-le vspevala, zato toplo pozdravlja to idejo. Dr. Tavčar naglaša, da je ta način zavarovanja nevarno polje, ker bi se sicer zasebne zavarovalnice gotovo polastile tega zaslužka. Eksperte gospod Ledenig je mnenja, da bi dež. zavarovalnica vspevala. Odb. Povše konečno ponavlja, da so posamezne izieme v večini ugodne za dež. zavarovalnico. Prof. dr. G. dostavlja, da bi morda zavarovalnica ravno bujno ne cvetela, gotovo pa več ali manj vspevala ter koristila prebivalstvu. — Ko je prof. dr. G. podal še nekatera pojasnila glede zavarovanja dež. obveznosti itd., je dež. glavar pl. Detela ob $^1/_2$12. uri zaključil posvetovanje.

Kmetijstvo.

Za vinogradnike.

Namen vinogradarstva je v prvi vrsti pridelovanje grozdja in ne morda pridelovanje lesa. Poslednjega naj se pridela na vsaki cepljeni trti le toliko, kolikor se ga potrebuje za prireditev in dozoritev grozdja v tekočem letu in pa za režnjo v prihodnjem letu. Dopuščati, da zraste na pravilno obrezani trti lesa kolikor ga hoče, ni nikakor gospodarsko, kajti odvečni les v gospodarstvu pač skoraj nič ne zaleže, iz zemlje pa vendarle posrka dosti redilnih snovij, katere bi v prihodnjosti lahko mnogo koristile.

Zato najdemo v vseh tistih vinorodnih deželah, katera so na glasu, da stoje na visoki stopinji umnega vinogradarstva tudi poletno režnjo trt, to se pravi, tam vidimo, da ne puste na trti rasti vseh poganjkov, kolikor jih na spomlad požene, ampak nekatere omandajo — omulijo — popolnoma, druge pa le okrajšajo. In potrebno je, da se to vpelje tudi pri nas v cepljenih vinogradih. Koliko truda in stroškov pač dandanes stane, predno napravimo cepljeni in rodovitni vinogradi! Zato je treba z redilnimi zemeljskimi snovmi kolikor mogoče štediti, da nam trte tem dlje trpe ter rode obilo grozdja, ne pa lesa. Tega pridelamo za kurjavo — hvala Bogu — po hostah še dovolj, in nikakor ni potreba, da bi za to skrbeli tudi po vinogradih.

Mandanje in okrajševanje poganjkov je popolnoma jednako, naj bode deblo višje ali nižje. Mandati se prične

lahko, kakor hitro so poganjki jedno ped dolgi. Kar se nahaja poganjkov po deblu, omanda se vse popolnoma proč, razen ako je znabiti deblo že čez meter visoko torej previsoko in bi se želelo, je čez dve leti okrajšati. V poslednjem slučaji pusti se na deblu po jeden poganjk rasti in priveže se ga k deblu. Da moramo za to od večjih poganjkov najmanjšega zbrati se pač samo ob sebi razume.

Na palcu rastoče poganjke pustimo rasti ter jih povežemo ob kol in še le prve dni meseca septembra, ko se prične grozdje že mehčati, takrat jih skrajšamo nad kolom, to je, nad kolom jih kar gladko odrežemo. Na napnenen rastoče poganjke, kateri nimajo zaroda, odmandamo, one pa, kateri imajo zarod, skrajšamo nad četrtim listom rastočim nad najvišjim zarodom za slučaj, da ni za prihodnjo režnjo na palen dovolj poganjkov — bodisi iz katerega vzroka koli — pustimo palen najbližji poganjk na napnenen neskrajšan ter ga privežemo ob kol, naj ima že kaj zaroda ali pa nič.

Korist tega dela, katero se pri vajenem človeku veliko hitrejše vrši, kakor bi kdo mislil, je več stranska.

1. Na trti se ne pridelujе nepotrebnega lesa, in zemlja se vsled tega ne izčrpava brez koristi.

2. Za prihodnjo režnjo potrebni les — na palcu — postane veliko čvrstejši in močnejši, kakor bi sicer postal.

3. Grozdje dozori kolikor toliko poprej in je debelejše, ker mu koristijo vse tiste redilne snovi, katere bi se sicer v brezpotrebni les zlivale.

4. Peronospera, grozdna plesnoba in vse druge bolezni, katerim so glivice vzrok, izgube velik del svoje škodljivosti, ker pride grozdje in cela trta bolj na zrak in na solnce.

Zaradi velike koristi mandanja in okrajševanja poganjkov, naj bi se to delo tudi pri nas sploh upeljalo in izvrševalo leto za letom.

Kutna.

Med vsemi sadnimi plemeni, kateri pri nas dobro vspevajo, je kutna pač najmanjšega gospodarskega pomena. Nahaja se sem ter tja kako drevo po vinogradih, kjer navadno prav dobro raste in obilno rodi. Ako se ljudi vpraša: „Zakaj pa nimate več kuten, zakaj jih nič več ne pridelujete?“ odgovore na to vedno in povsod isto: „I čemu naj jih pridelujemo, saj nobeden po njih ne vpraša.“ No, temu je žal skoro res tako. Prav malo kuten se po Dolenjskem v denar spravi. Kmetski ljudje jih ne vedo čemu porabiti, gospoda ima jih pa za ukuhavanje, ali kakor se pravi za napravo takozvanega kompota in za napravo kutnega likerja kmalu zadosti. In vendar imamo Dolenjci v kutni sadno pleme, katero naj bi se vkljub temu, da se tako malo po njegovem sadu poprašuje, vendarle v večji meri pridelavalo.

Resnica je namreč, da bi se kuten lahko veliko več in prav dobro v denar spravilo, ako bi jih le velika množina na prodaj bila. Kolikor se kuten dandanes po Dolenjskem prideluje, ne zadostuje niti za našo domačo gospodo, katera jih za ukuhavanje ter za napravo kutnega likerja vsako leto išče, pa le premalo najde. No v Ljubljani imamo tovarno za ukuhavanje in kandiranje sadja, tovarno August Tschinkel — na (Činkel) in sinov. Ta tovarna, katera po celi Avstriji in še daleč čez njene meje zaradi kaj finih svojih izdelkov slovi, potrebuje ravno kuten prav dosti vsako leto, pa dobiva jih drugod celo iz Ogerskega. Zakaj jih ne kupuje na Dolenjskem, kjer kutna tako dobro uspeva, tako dobro rodi? Zato, ker jih tu zadosti ni, je najkrajši odgovor na to vprašanje. No, pa za domačo porabo in v misli vzeto tovarno za ukuhano sadje ter kandite bi res ne trebalo po Dolenjskem Bog vé koliko kuten pridelovati. Zaradi jedne, kakor druge porabe bi res pridelovanje kuten ne postalo velikega, to je tako izdatnega gospodarskega pomena, da bi kazalo jih v veliko večji meri pridelovati, nego se jih predeluje že dandanes; toda, v tem spisu že parkrat omenjeni tako zvani kutni liker, kakoršnega se na Dolenjskem po gospodskih hišah skoraj sleherno leto v majhnih množinah napravlja, ta bi bil tehnični sadjarski izdelek, kateri bi se v veliki meri izdelovan, prav gotovo v kratkem času obilno kupcev našel.

Kutni liker, njegova naprava v veliki meri namreč ta je v stanu, pridelovanje kuten po Dolenjskem opravičiti, to do veliko večjega gospodarskega pomena dovesti: Fino napravljeni kutni liker je res kaj posebno finega. Dosti finejši liker je to, kakor marsikateri drugi, naj se imenuje kakor hoče.

V prošlem poletji je bil nek jako imovit domačin, kateri pa že čez 40 let v Aleksandriji živi, s svojo soprogo v naših dolenjskih Toplicah. Ko je pri neki priliki fin liker pokušal, izjavil se je, da bi bil to pač izdelek, kateri bi v Orijentu, osobito mej Mohamedanci, brez dvoma prav hitro prodrl, si prav sloveče ime zadobil. Ali bi bilo to kaj napačno, ako bi, kakor Dalmacija po „maraškinu“, Dolenjska po kutnem likerju sloveča postala? Gotovo ne. In zato je opravičeno, da se Dolenjci pridelovanja kuten v večji meri lotimo. Osobito na Belokranjskem, po kaj preksolnčnih vinogradnih legah, okolu Semiča itd., naj bi se jih ob robih vinogradov in tudi drugje, kjer trti ni na škodo, v obilni meri sadilo.

Da postane namreč kutna kar mogoče fino in močno dišeča, potrebuje solnca, potrebuje fine lege. Za napravo likerja je pa ravno fini duh poglavitna reč. Bog dal, da bi se ta nasvet uresničil!

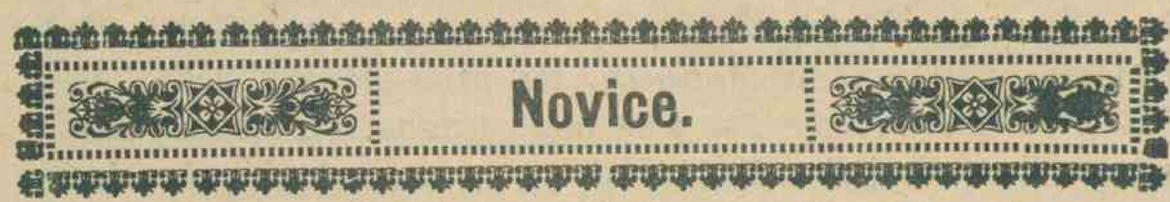

— **Osebne vesti.** Zdravstveni asistent dr. Martin Peroutka je imenovan koncpiistom v štatutu kranjskih polit.

oblastev. — Vpokojenima, pismonoši Josipu Kump in kaznilničnemu nadpazniku Valentin Leskovc je podelil dež. predsednik častno svetinjo za štirideset letno zvesto službovanje.

— **Odlikovanje**. Gosp. Fran Furlani, višji poštni kontrolor v Carigradu, je dobil od turškega sultana Medjidie-red tretjega razreda. G. Furlani je rodom Slovenec s Prvačine. Odlikovan je bil že pred leti, ki je ob času angleškega bombardovanja Aleksandrije sam opravljal službo na neki ladiji. Služboval je svoj čas v Trstu, Gorici in Aleksandriji.

— **Otroški vrt v Devinu** so odprli dne 14. m. m. vpisanih je že 37 otrok. Voditeljica je gospica M. Koršič iz Solkana.

— **Električno razsvetljavo** hočejo napraviti v Gorici. Magistrat se je začel pečati s tem vprašanjem, in v zadnji seji obč. zbora je bila ta točka na dnevnem redu.

— **Ptujski okraj in zastop.** Pri ustanovnem shodu ptujskega okrajnega zastopa dne 10. t. m. so nemški zastopniki trgovine in industrije zahtevali, da se preje vrši dopolnilna volitev jednega člana. Ker je bil vladni zastopnik nasprotnega mnenja, so nemški zastopniki odložili mandate. Slovenska večina je potem sama volila odbor.

— **General konjice zblaznil.** Na vojaškem ogledovanju min. nedelje se je dogodil v Pragi mučen prizor, ki je napravil bolesten utis na vse vojaštvo. General Konjice, grof Grünne, je kar h kratu začel počenjati raznih neumnih stvari. Mnogim vojakom je podajal roko, povpraševaje jih h kateremu polku pripadajo, potem je objel kapelnika godbe. Le z velikim naporom so spravili generala na voz, v katerem so ga odpeljali domov. Zdravniki so izjavili, da je general težko obolel na umu.

»**Naš Dom**«, zbirka povestij, pesmij in narodnega blaga, zanimivosti itd. Ravnokar je v založbi Drag. Hribarja v Celju izšel III. zvezek te zbirke. Obsega rusko povest „Vojna l. 2000.“ in poljsko povest „Doma in na tujem“. Knjižica obsega 153 stranij, a velja samo 25 kr, po pošti 5 kr. več. Priporočamo jo.

— **Jednajsti izkaz prispevkov za cesarjev spomenik v Ljubljani.** Darovale so nadalje v rečeno svrho občine: Kanal je 20 gld., Vremski Britof 20 gld., Grosuplje 20 gld., Spodnja Šiška 30 gld., Dobrujne 100 gld., Gorenji Logatec 25 gld. in Črniče na Goriškem 20 gld.

— **Hrvatska tiskarna v Opatiji.** Nekateri hrvatski domoljubi so kupili v Volovskem bivšo Batestinovo tiskarno, katero bodo prenesli v središče Opatije, ter pričeli izdajati hrvatski tednik.

— **Električno železnico** nameravajo graditi v Trstu. Želez. ministerstvo je trž. tramvajškemu društvu že dalo koncesijo za vse dosedanje tramvajske in nekatere druge proge.

— **Šolo jednorazrednico** bodo razširili v Preski. Dotični komisijonalni ogled se vrši 24. t. m.

— **V Gor. Gradu** namerava vlada vpeljati uradne dneve celjskega okrajnega glavarstva, da ne bode treba ljudstvu hoditi v oddaljeno Celje.

Portret biskupa Strossmayerja izdeluje slovenska umetnica gdč. Ivanka Kobilca. Min. jesen je naredila načrt katerega izdeluje. Min. l. je umetnica izgotovila portret nadbiskupa dr. Stadlerja v polnem ornatu, katerega so nadbiskupu poklonili sarajevski meščani.

— **Celje ali Maribor?** „Slovenski gospodar“ v zadnji številki razpravlja vprašanje, kje naj bi se namestil dež. vlade oddelek, v Celju ali Mariboru, ter pride do zaključka, da v Mariboru. Imenovani list piše mej drugim. „Višjim ozirom se morajo podrejati nižji, in kaj je za naš narod pač važneje, nego da samega sebe ohrani. Maribor je ključ do germanizacije celega Spod. Štajerskega. Tedaj, ko bo Nemec prekoračil pri Mariboru Dravo, prekoračena bode nravna meja in germanizacija povspešna z nemškim kapitalom se bo razlila, kakor povodenj proti Celju. Število Slovencev moramo v Mariboru množiti vsakim načinom, da imamo tukaj tem več duševne in gmotne obrambe za mejo . . . Vsakdo ve, da štaj. Slovenci zahtevamo deželnovladni oddelek „Proč od Gradca.“ Ta klic odmeva po spod. štajerskih hribih in dolinah že dolgo in od dne do dne močneje. Prav tako, stvar je dobro preudarjena, sicer v svojem početku le nravna posledica nemškega brezčloveškega odiranja in najkrutejšega tlačenja . . . V Mariboru narodne dolžnosti z ozirom na mejo mi sploh ne zanemarjamo, ali v primeri z nemškim silnim pritiskom nas je premalo, smo preslabi, prešibki. Meji je treba močne vpore. Deželnovladni oddelek torej v Mariboru, more se glasiti v našem programu.

„**Schulverein na Koroškem**“. V zadnjem času siplje „Schulverein“ zopet vse polno denarja v slovenske kraje, da mu razni narodni Judeži zato prodajo slovensko deco. V zadnjem času so za šolske stavbe zopet dobile podpole slovenske občine, v katerih gospodujejo nemškutarji: Važenberg 1000 gld. Št. Jakob ob Celovcu 500 gld., Skočidol 400 gld., Vetrinj 200 gld. Dalje je dobilo učiteljsko seminišče v Celovcu zopet 1000 gld. in otroška vrtca v Železni Kaplji in Velikovcu 900 gld. Omeniti moramo, da uradna „Celovčanka“ te darove in sploh vsa naznanila „Schulvereina“ in „Südmarcke“ naznanja s tolikim veseljem, da se nam zdi, kakor da je „Celovčanka“ uradni list tudi za „Schulv.“ in „Südm.“

— **Išče se dedič.** Leta 1897. je umrl v Bosiljevu grof Artur Nugent ter je določil svojim dedičem grofa Joh. Nugent. Ta pa se je dedščini odpovedal. Sedaj išče kr. sodišče v Ogulinu upravičene dediče.

— **V Gorico** je prišel min. teden princ Alfonz Bourbonski s soprogo Marijo de las Nieves. V sredo je bil v svojem rojstnem kraju Ljubljani, kjer se ni mudil prav dolgo.

Detomor. V Bujah pri Postojni je 32 letna Marija Biščak povila otroka in ga zadavila. Gospodinja je našla mrtvega otroka, prav ko so ga hoteli prešiči raztrgati. Biščak je priznala, da je otroka umorila, ker ga ni mogla preživeti.

— **Semenj za volno.** Zbornica v Miskolez-u naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da bode letošnji volneni semenj v Miskolezu 14. junija. Na semenj se pripelje volna iz več komitatov in za nekatere postaje veljajo znižane železniške tarife.

— **Pogozdovanje Krasa** lepo napreduje. Kakor posnamemo uradnim podatkom, se je lani v davčnih občinah Bistrica, Šembije, Selce, Palčje, Jasen in Staravas 111·03 *ha* = 192·93 oralov na novo pogozdilo, in 231·61 *ha* = 402·45 oralov nasadov popravilo. Za ta dela porabilo se je 2,666 900 sladik črnega borovca, 13.000 sadik belega borovca, 2300 jelovih in 76.000 mecesnovih sadik ter 49 *kg* semena za podsetev. Dotični troški znašali so 10.070 gld. 40 kr. Ves svet, kar se ga je na Krasu od leta 1876. ob državnih in deželnih troških pogozdilo, meri 1489·81 *ha* = 2589·48 oralov; porabilo pa se je za to 23,689 280 sadik. Vse pogozditve nahajajo se v prav dobrem stanju.

— **Pobalinstvo.** Neznan pobalin je v min. nedeljo mej Litijo in Kresnicami ustrelil na brzovlak, a na srečo nikogar ni zadel.

— **Obsojen** je bil v četrtek pri okrožnem sodišču v Gorici na 10 dnij zapora neki Šapla, ker je svoj čas v javni kavarni kričal: „Fuora i ščavi!“ Šapla je sin slovenskih starišev, ki pa zaničuje svoj rod in materin jezik.

— **Zginil.** Posestnik Fr. Korbar, po domače Kos, iz Gor. Kašlja pri Ljubljani, je 5. t. m. vozil iz Dol. Kašlja domov. Opoludne pa pride konj z vozom domov, brez gospodarja, katerega še niso našli. Dobili so pač njegov klobuk in bič na bregu Ljubljanice, zato sodijo, da je morda padel v vodo in utonil.

— **Požari**. Oni teden je zgorel pod Marije Kopač iz Žiganje vasi pri Tržiču. Škoda se ceni na 300 gld. — Dne 10. t. m. sta posestniku Janezu Bolki v Poženiku pogorela hiša in hlev, škode je do 1000 gld — Dne 11. t. m. pa je pogorela hiša Janezu Škrinjarju v Potoški vasi; pogorelec ima nad 1000 gld. škode.

— **Ustrelil se je** v ponedeljek, dne 10. t. m. zvečer okolu 6. ure posestnik na Karolinski zemlji, Fran Borštnik, kmalu potem, ko se je vrnil s sejma na Igu. Dopoludne bil je še v Ljubljani pri nekem notarju, kjer je napravil oporoko ter mu tudi povedal, da več ne pride k njemu. Usmrtil se je najbrže v slaboumnosti, ker se mu je tudi prej že večkrat mešalo. Zapustil je pet otrok, razum jednega vse nedorasle. Žena mu je umrla pred par leti.

— **Vihar**. Iz Novega Mesta se poroča, da je bil dne 12. t. m. zjutraj ob 7. uri v mestu in okolici hud vihar, ki je pobil mnogo šip.

— **Umrl** je v Gradcu bivši glavni davkar v Celju, gospod A. Vidic rojen na Kranjskem. — V Postojini je umrl zdravnik g. dr. M. Pikel.

— **Nesreča na morju**. Iz Sebastopolja se poroča, da so se vsled silnih viharjev prigodile na Črnem morju velike nesreče. Pri Potiju je vrglo dva angleška parnika na obal. Turški parnik, ki je bil namenjen v Carigrad, in pa še neki drugi parnik, ki je plul v Theodosio, sta se postopila. Tudi iz New-Jorka poročajo, da se je na potu v Filadelfijo potopil neki parnik in enajst oseb je utonilo, drugi so se rešili na nemški parnik „Albano“.

— **Povodenj na Kitajskem**. Dva milijona ljudi brez strehe in brez živeža. Amerikanski prebivalci iz Tschifu so pa poslancu Flowerju poslali državnemu odseku oklic s prošnjo, da ga objavi v časnikih. V tem se glasi, da je vsled povodnji rumene reke v pokrajini Schantung 2 milijona ljudi zgubilo vso imovino. Vsak dan dohajajo poročila iz notranjih krajev, katera navajajo grozno bedo. Koče je vihar podrl, polje opustošeno, shrambe razdejane in setev popolnoma uničena. V deželi sami se zelo prizadevajo bedo utešiti, ali dva milijona ljudi z živežem zalagati ni dovolj sredstev. Pokrajina Schantung potrebuje mnogo koruze; Kitajci bodo gotovo potem, kakor hitro bodo razmere urejene del svoje potrebščine kupili od Amerikancev. Ako bodo „Zjedinjene države“ poslale pomoč, bodo vodile zapisnik o darovih in tudi uporabi naznanili. Pokrajine, katere je povodenj obiskala, imajo 25—30 milijonov prebivalcev, kateri mnogo kupujejo na druzih trgih. Ako bodo Amerikanci Kitajce sedaj podpirali, ne bodo le storili dobro delo, temveč tudi pridobili nov važen trg.

Najboljši prašek za živino

je **Barthelnovo klajno apno**; ono **prepreči lizavost** in **glodanje lesa, prepreči mehčanje kosti, prepreči hujšanje, naredi živino ješčo, ukrepi prebavljanje, pomnoži mleko** ter **jajca, naredi živino močnejšo** in **tvori trdo meso.** (4—3)

Za vsako žival neobhodno potrebno. — Popisi zastonj. — **Pošiljatve po 5 kg. kot poskus za 1 gld.**

Dalje je v zalogi **maža za vozove** (Sparwagenfett), **vaselin, olje za stroje** itd. po nizki ceni.

Miha Barthel in drug,

Dunaj X. Keplergasse št. 20.

Razpošiljava sukna samo zasebnikom.

En odrezek 3·10 *m* dolg zadostno za 1 moško obleko stane samo

gld.	2·80	iz dobre	pristne ovčje volne
»	3·10	» »	
»	4·80	» »	
»	7·50	» fine	
»	8·70	» »	
»	10·50	» finejše	
»	12·40	» angleške	
»	13·95	» grebenčeste	

En odrezek za črno salonsko obleko fl. 10·—

Blago za vrhnje sukne od 3 gld. 25 kr meter in višje; loden v mičnih barvah 1 odrezek 6 gld. — 1 odrezek 9 gld. 95 kr. — peruvien in dosking, blago za državne in železniške uradnike in sodnijske talarje, najfinejše grebenčasto in ševejot blago, kakor blago za finančne in žandarmerijske uniforme itd., razpošilja po tovarniških cenah kot reelno in solidno dobro znana

sukno-tovarniška zaloga

Kiesel-Amhof v Brnu.

Vzorce pošlje zastonj in poštnine prosto. Pošiljatve po vzorcih Pozor! P. n. občinstvo so opozori, da se blago veliko ceneje dobi, ako se **naravnost** od nas naroči, kakor pa pri kupcih. Tvrdka **Kiesel-Amof v Brnu** razpošilja vsako blago po **pravih tovarniških cenah** brez prebitka katerega rabata. (7)

Važno za kmetijstvo!

Redilna in hranilna štupa za

prašiče.

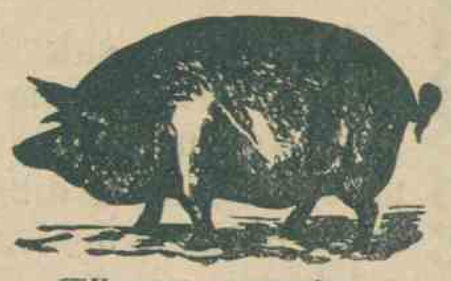

Najboljše redilno in dijetetično sredstvo za prašiče. Za notranjo rabo, služi v tvorbo mesa in tolšče. — 1 zamotek 25 kr., 5 zamotkov **samo 1** gld. (5—1)

Varstvena znamka.

Redilna štupa za

živino

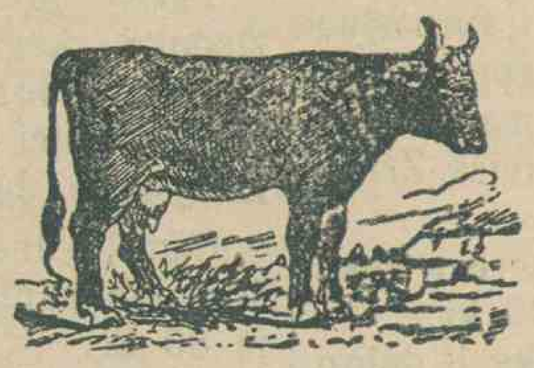

Varstvena znamka.

za notranjo rabo pri **kravah** in **konjih**. Rabi se skoraj **50 let** z najboljšim uspehom, če živina neče žreti in da se zboljša mleko. — 1 zamotek z navodom o uporabi 50 kr., 5 zamotkov samo 2 gld.

Redilna in hranilna štupa za

kuretnino.

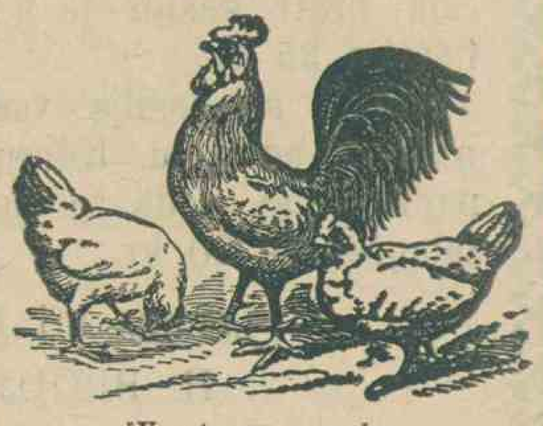

Najboljše zavarovano, redilno in dijetetično sredstvo za notranjo rabo, pospešuje tvorbo jajc. Za **kure, purane, gosi, race** itd. — 1 zamotek 25 kr., 5 zamotkov **samo 1** gld.

Dobiva se

v lekarni Trnkóczy v Ljubljani,

Kranjsko.

Varstvena znamka.

Pismena ali pa z dopisnico za 2 kr. pod gorenjim naslovom vposlana naročila se najlože in najceneje izvršujejo po pošti. V tem slučaji se prosi natančnega naslova sprejemalčevega (ime, kraj, hišna številka, zadnja pošta in dežela).